

Els oficials de l'exèrcit austracista a l'exili: el cas de Francesc Busquets i Mitjans

JACINT BERENGUER I CASAL

Resum

Acabada la Guerra de Successió, la gran majoria dels oficials de l'exèrcit austracista que van aconseguir escapar de l'hostigament filipista van acabar refugiant-se en els dominis de l'emperador Carles VI. Francesc Busquets i Mitjans, pagès benestant que en el decurs de la guerra va arribar al grau de coronel, va ser un d'ells. L'estudi dels seus anys d'exili i de les vicissituds per les que va passar juntament amb molts dels oficials de l'exèrcit vençut pretén apropar-se a la vida d'aquest grup, particularment per terres italianes i austríaques, i a les conseqüències que per a ells van tenir el tractat de pau de 1725 i la posterior pèrdua de Nàpols i Sicília patida per l'Emperador el 1734, any en què Busquets va morir a Viena. L'article, tot describint el sistema funerari de la capital austríaca durant aquella època, aporta informació d'arxiu sobre els funerals i l'enterrament de què Busquets va ser objecte i estudia també les seves últimes voluntats i l'execució testamentària pels seus marmesors, companys austracistes exiliats.

Paraules clau: Guerra de Successió, oficials de l'exèrcit austracista, Francesc Busquets i Mitjans, exili austracista, Pau de Viena de 1725, sistema funerari vienès, execucions testamentàries d'exiliats.

Resumen

Acabada la guerra de Sucesión española, la gran mayoría de oficiales del ejército austracista que lograron escapar del acoso filipista acabaron refugiándose

en los dominios del emperador Carlos VI. Francesc Busquets i Mitjans, payés hacendado que en el curso de la guerra alcanzó el empleo de coronel, fue uno de ellos. El estudio de sus años de exilio y de las vicisitudes que tuvo que afrontar junto con muchos de los oficiales del ejército vencido, pretende un acercamiento a la vida de este grupo de refugiados, particularmente por tierras italianas y austríacas, y a las consecuencias que para ellos supusieron la firma del tratado de paz de 1725 y la posterior pérdida para el Emperador de Nápoles y Sicilia en 1734, año en que Busquets murió en Viena. El artículo, tras describir el sistema funerario de la capital austríaca durante esa época, aporta información de archivo, sobre los funerales y el entierro dispensados a Busquets, y hace también un estudio de sus últimas voluntades, así como de la ejecución testamentaria por sus albaceas, compañeros austracistas exiliados.

Palabras clave: Guerra de Sucesión española, oficiales del ejército austracista, Francesc Busquets i Mitjans, exilio austracista, Paz de Viena de 1725, sistema funerario vienés, ejecuciones testamentarias de exiliados.

Abstract

After the War of the Spanish Succession, the bulk of Spanish army officers of the Habsburg army who managed to escape ended up taking refuge in Emperor Charles VI's dominions. Francesc Busquets i Mitjans, a landowning farmer who reached the rank of colonel during the war, was one of them. By studying his years in exile and the events he had to go through, along with the fellow officers of the defeated army, this article sheds light, first, on the lives of this group of refugees, particularly in Italian and Austrian lands, and then on the consequences for them of both the peace treaty of 1725 and the loss to the Emperor of the kingdoms of Naples and Sicily in 1734, when Busquets died in Vienna. After describing the funerary system of the Austrian capital in the eighteenth century, it provides information from archival sources on the funeral service and burial Busquets was given. The article also studies his last will and the execution thereof by his executors, also *Austracista* exiles.

Key words: Francesc Busquets i Mitjans, exile Austracist army officers, peace treaty of 1725, loss of Naples and Sicily in 1734, Viennese burial system, testamentary executions of exiles.

La pèrdua de la Guerra de Successió i el posterior incompliment borbònic a les capitulacions de Cardona i Mallorca va suposar per a la gran majoria d'oficials de l'exèrcit, defensors de la causa austriacista fins a darrera hora i que no havien estat empresonats, la necessitat imperiosa d'haver-se d'exiliar en terres de l'emperador, situació que va afectar tant els que ho eren de carrera com aquells que havien estat nomenats pel Consell de Cent, ja que, com recordava Juan Amor de Soria, Barcelona «tenía privilegio para hacer oficiales y que los hizo en defensa de los derechos de S.M.C.C.».¹ Tot i que la historiografia d'aquesta etapa ha crescut considerablement en els darrers anys, sobretot des que Agustí Alcoberro va publicar el 2002 l'obra de referència sobre el tema,² manca encara un estudi aprofundit sobre l'exili d'aquest col·lectiu, que va tenir una consideració social privilegiada però inferior, tanmateix, a la dels cortesans i alts ministres més propers al poder.³

Si bé els territoris italians van constituir la primera destinació geogràfica dels exiliats, va ser Viena la ciutat adient per demostrar la lleialtat a la Casa d'Àustria i aconseguir la recompensa pels serveis prestats. En tot cas, hauríem de distingir, pel que fa a l'oficialitat exiliada, aquells que, després de la Guerra de Successió, van continuar en actiu dins els regiments imperials, d'aquells altres que, per diverses raons (edat, impediments físics, etc.) no es van —o no pogueren— incorporar-s'hi. Com ha apuntat Virginia León, a més dels oficials en actiu, «no faltaron los desertores o los impedidos que vagaron por Viena o Italia sin ninguna ocupación concreta».⁴ Entre aquells que van continuar la seva carrera militar en el si de l'exèrcit cal incloure, per exemple, tots aquells oficials majors i menors catalans que lluitaren a Hongria formant part de la divisió comandada pel

1. Ernest LLUCH, *L'alternativa catalana (1700-1714-1740)*. Ramon de Vilana Perlas i Juan Amor de Soria: teoria i acció austriacistes, Eumo, Vic, 2000, p. 28.

2. AGUSTÍ ALCOBERRO, *L'exili austriacista (1713-1747)*, Fundació Noguera, Barcelona, 2002, 2 volums.

3. *Ibidem*, I, p. 182.

4. Virginia LEÓN, *Carlos VI. El emperador que no pudo ser rey de España*, Aguilar, Madrid, 2003, p. 296.

marquès del Poal, entre els quals els coronels i tinent coronels Thoar, De Brichfeus, De Zubiria, Ferrer, De Rialp, Jansà, Llerena i de Prats.⁵

Aquesta distinció entre els oficials que van romandre en actiu d'aquells altres que ja no s'integraren a l'exèrcit imperial va resultar decisiva, no solament perquè els primers assoliren una mobilitat geogràfica acusada per tots els territoris imperials, en haver de seguir els regiments als quals estaven destinats, sinó perquè la seva subsistència econòmica es produí, lògicament, per una via completament diferent. Mentre que els oficials en actiu rebien la seva paga pels serveis que prestaven en el si de l'exèrcit, per a als altres oficials, igual que per a la resta d'exiliats, com ha apuntat Alcoberro, «es van anar configurant tres vies regulars de pagament de pensions i assistències: les pensions aprovades pel Consell d'Espanya i situades a les delegacions d'espanyols dels estats italians; les assistències del Socors Diari, que pagava el Consell a Viena; i els fons reservats, o “Bolsillo Secreto”, que administrava discrecionalment el marquès de Rialp».⁶

Els esmentats ajuts, llevat d'aquells que rebien les persones més properes al poder, servien simplement per anar cobrint, amb més o menys dignitat, les necessitats més peremptòries. No ens ha d'estranyar, doncs, que, per exemple, Teresa Monserrat i de Ribó —la dona de Joan Monserrat, un dels capitans del regiment de Busquets, que des de 1716 vivia exiliada a Viena amb la seva família—, tot i cobrar el seu marit un Socors Diari de 15 florins al mes,⁷ sol·licités ella mateixa una pensió per poder subsistir.⁸

5. FRANCISCO de CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, Fundación Francisco Elías de Tejada y Erasmo de Pércopo, Madrid, 1997-2002, IV, pp. 615-617; JOSEPH CARRERAS y BULBENA, *Carlos d'Àustria y Elisabeth de Brunswich Wolfenbüttel a Barcelona y Girona*, L'Avenç, Barcelona, 1902, p. 407; F. DURAN CANYAMERAS, *Els exiliats de la Guerra de Successió*, Dalmau, Barcelona, 1964, p. 36.

6. ALCOBERRO, *L'exili austriacista*, I, p. 152.

7. GIOVANNI STIFFONI, «Un documento inédito sobre los exiliados españoles en los dominios austríacos después de la guerra de Sucesión», *Estudis*, 17 (1991), p. 32; ALCOBERRO, *L'exili austriacista*, II, p. 121.

8. *Haus-, Hof- und Staatsarchiv* (HHStA), *Pensionen und Gnadensachen 1715-1730*, Karton 21, f. 497.

A voltes, sorgia un imprevist, una despesa extraordinària. Llavors se solia demanar un ajut puntual al Consell d'Espanya, el qual, normalment, per via de les denominades *ayudas de costa*, intentava resoldre el problema. Així ho van fer Francesc Pomareda «para los gastos de el entierro y celebración de misa del difunto Dn Benet Pomareda»,⁹ el Dr. Nicolau Serdaña «para satisfacer los gastos del funeral y entierro del canónigo D. Agustín Texedor»¹⁰ i, fins i tot, el general Sebastià Dalmau, a qui el 29 d'abril de 1731 se li van donar 400 florins «para el entierro y funeral de su difunta muger Dª Eulalia Dalmau».¹¹

No totes les *ayudas de costa*, però, tenien un caire assistencial. N'hi havia que servien per pagar, per exemple, les despeses pels moviments de tropes, com les concedides a Salvador Payssa «por el coste de las monturas, armas, municiones, equipaxe y socorros suministrados a la gente de las dos compañías de los Cor[one]les Carrasquet y Cap[itá]n Conte»; les pagades al coronel Carrasquet mateix «por diferentes gastos que hizo con su gente, hantes de partir para Nápoles», o les cobrades per Manuel Desvalls, l'antic governador de Cardona, «para poder executar su viaje a Italia».¹²

Sovint, però, tots aquests socors, regulars o puntuals, no eren suficients per tirar endavant. Llavors, es recorria als préstecs entre ells mateixos. Deixar-se diners, uns exiliats als altres, era força usual, com ho demostra el llibre de comptes que duia el coronel Busquets —una còpia del qual es conserva a l'arxiu familiar de can Mitjans—, on tenia anotat allò que «me estan divent uns y altres» i, alhora, els «diners [que] dech a diferents».¹³

9. Archivio di Stato di Napoli (ASN), *Consiglio di Spagna*, vol. 288, 28/02/1726.

10. ASN, *Consiglio di Spagna*, vol. 293.

11. ASN, *Consiglio di Spagna*, vol. 292. Mig any després, però, Dalmau encara tenia la meitat del seu sou embargat a instàncies d'un creditor seu, Gabriel Espinàs (HHStA, *Neapel Collectanea*, Karton 18).

12. ASN, *Consiglio di Spagna*, vol. 294.

13. Arxiu familiar de can Mitjans (AcM), caixa 3.

Com que des del Principat era prohibida tota mena de correspondència amb els exiliats fins al 1725,¹⁴ tots ells van tenir serioses dificultats per comunicar-se amb la seva família que havia quedat en territoris borbònics. Ho hagueren de fer de manera clandestina. Fins i tot, després de signar-se el tractat de pau de Viena d'aquell any, es donaven casos de violació de la correspondència, també per part austriacista, com ho denunciava el marquès de la Pau al duc de Bournonville el 21 d'abril de 1727.¹⁵

En una primera aproximació a l'exili d'aquest col·lectiu, hom pot observar signes evidents de solidaritat. A més dels esmentats préstecs personals que es feien entre ells, era habitual que declaressin adverant l'historial o la bona conducta dels seus companys d'armes. En la llista de *dietaristes* publicada el 1991 per Stiffoni, trobem, per exemple, Marcos de Quirós testificant més de quaranta ocasions pels soldats que havien lluitat a Barcelona —se suposa que s'hauria endut a l'exili unes relacions actualitzades de tots ells—, i al mateix Francesc Busquets fent-ho per als capitans del seu antic regiment Pablo Perales i Cosme Monserrat.¹⁶

D'altra banda, Alcoberro esmenta que, entre els exiliats, «les activitats de caràcter social més ampli van tenir un fort contingut religiós», activitats concentrades sobretot al monestir de Montserrat, però també al convent dels trinitaris descalços, a la Minoritenkirche i a l'església de la Mercè, annexa a l'hospital d'Espanyols.¹⁷ Aquesta religiositat s'evidencia, per exemple, en l'inventari dels béns que deixà en morir Francesc Busquets, entre els quals conservava «un quadro de la Mare de Déu de Montserrat» —malgrat els vint anys transcorreguts des que hagué de fugir de Catalunya—, a més de «2 llibras de reso» i dos «St. Christo de fusta, ab peana del mateix». Pràctica religiosa que trobem,

14. Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA), *Real Audiencia, Papeles de S.E.*, lligall 1, doc. 201; Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (AHCB), *Real Audiencia, Consultas de la Real Junta*, vol. II, 16/12/1715.

15. HHStA, *Spanien Varia*, Fasz. 8, f. 509.

16. STIFFONI, «Un documento inédito», pp. 24 i ss. Vegeu, també, ALCOBERRO, *L'exili austriacista*, II, pp. 107 i ss.

17. ALCOBERRO, *L'exili austriacista*, I, pp. 194-199.

igualment, en el tinent coronel Joan de Jansà, que el dia en què Busquets morí havia marxat al santuari de Mariazell —centre de pelegrinatge encara avui de tot Àustria— «a cumplir mas devocions», segons ell mateix relatava en la carta que envià a la família de Busquets.¹⁸

També podem observar en els memorials que els oficials exiliats escrivien maldant una assistència econòmica, una fidelitat òbvia a la Casa d'Àustria, que no deixava de ser un recordatori del deure moral que tenia l'emperador d'haver-los d'ajudar per causa de les desgràcies que havien patit. Així, el tinent coronel Joan Jansà no s'estava de recordar «haver empleado su persona y bienes al servicio de V.M. y anteponer éste a todos intereses y a la natural obligación de padre».¹⁹ Un testimoni encara més punyent ens el dóna el capità Adjutori Segarra en el memorial que adreçà en italià, perduts ja els territoris de Nàpols i Sicília, en què demanava «dove ed in che parte haverà di continuare li suoi ulteriori fedelis[mi] servizi militari [...] mentre trama di voler viver e morire qual fedelismo vasallo austriaco com e' nato».²⁰ Val a dir, però, que els ajuts que en general van rebre els exiliats potser no van ser sempre els que aquests s'havien merescut, particularment, a partir de 1734, quan la Casa d'Àustria perdé aquells territoris italians.

Francesc Busquets i Mitjans

Un dels molts exemples d'aquest col·lectiu que, arran de la desfeta de 1714, va haver d'exiliar-se és el d'aquest coronel austriacista.²¹ Francesc

18. AcM, caixa 3.

19. HHStA, *Neapel Collectanea*, Karton 3, lligall 6.

20. *Hofkammerarchiv* (HKA), *Banaten Akt*, Fasz. 8 (1734-1745), ff. 595-596.

21. Un detall més exhaustiu de l'itinerari vital previ d'aquest coronel, amb les corresponents cites documentals, es troba a Jacint BERENGUER, *Un estudi sobre l'austriacista Francesc Busquets i Mitjans (Valldoreix 1672-Viena 1734)*, edició d'autor, Barcelona, 2002. També, a la Memòria de Llicenciatura en Humanitats que l'autor va presentar a la Universitat Oberta de Catalunya, sota la direcció de Xavier Casals.

Busquets, nascut a Valldoreix el novembre de 1672, era el cinquè fill d'una família pagesa benestant. La seva condició de cabaler el va dur, quan encara no havia complert vint anys, a casar-se amb Maria Mitjans, una pubilla que només en tenia dotze, propietària, per la mort prematura del seu pare, del mas Mitjans de la Guardiola, situat al terme de la Universitat forana de Sant Pere de Terrassa. Els capítols matrimonials que s'atorgaren per a l'ocasió, davant el notari de Barcelona Thomas Simon el 9 de desembre de 1692²² —el mateix dia de la boda—, evidencien quina era la situació patrimonial dels dos futurs esposos. El nuvi, un cabaler del mas Busquets, aportà tot el que tenia: 750 lliures barceloneses que encara no havia cobrat, a les quals calia afegir 100 lliures més que tenia en el seu poder i dues caixes amb la seva roba i estris personals. El patrimoni de la núvia, la pubilla del mas Mitjans de la Guardiola, era ben diferent, en ser la propietària d'un mas de considerables dimensions, l'usdefruit del qual —que no la propietat— s'aportà en dot al futur matrimoni. En aquests capítols matrimonials, si més no, queda ben clar que el casament s'havia convingut perquè el futur marit dugués aquella explotació agrícola: «Per quant lo dit Fran[ces]ch Busquets, (Déu volent) [e]sdevenidor marit seu, ha de entrar y habitar en casa de ella y ha de treballar a obs. de dita casa y heretat de Mitjans».

Celebrada la boda, Francesc Busquets s'instal·là efectivament al mas Mitjans, i va afegir al seu patrònim patern el de la seva dona. Des d'aleshores, va signar tots els documents com «Francesc Busquets i Mitjans». El jove i inquiet Busquets, ben aviat, donà proves de la seva ràpida integració en el món egarenc. Si repassem el *Llibre de Consells* de la Universitat forana de Sant Pere de Terrassa, podem comprovar la seva constant i activa participació en els afers públics d'aquella universitat. Així, des de 1696, en què el van escollir conseller tercer, fins l'any 1713, en què va ser designat clavari i insaculat per «tatxar les persones del carrer de St. Pere part forana de Tarrasa» i «per corregir los talls», pràcticament tots

22. Arxiu Històric de Protocols de Barcelona (AHPB), volum 839/76, doc. 97.

els anys Busquets ocupà càrrecs públics, ja sigui de conseller, d'arrendatari del vintè, de batlle o de síndic. Molts d'aquests càrrecs, els va exercir ja amb el teló de fons de la Guerra de Successió.

El 3 de maig de 1712 va morir la seva dona, Maria Mitjans, fet que el devia afectar especialment. Francesc Busquets no havia complert encara quaranta anys i ja havia quedat vidu, amb sis fills que pujar, aquells que havien sobreviscut a la seva mare. Tanmateix, aquest fet luctuós no l'impedí prosseguir la seva activitat pública fins a l'estiu de 1713. El 26 de juny participà per darrer cop en el consell de la Universitat forana de Sant Pere i, uns dies després, va assistir com a síndic de Terrassa i, per tant, integrat dins el Braç reial, a totes les sessions de la darrera i famosa Junta de Braços que va tenir lloc al Palau de la Generalitat.

En caure Terrassa, pocs dies després, a mans filipistes, la situació de Busquets esdevingué força compromesa. S'havia significat massa en l'ambient austriacista, particularment amb l'assistència a la Junta de Braços. És probable que, fins i tot, ja llavors fos perseguit per les noves autoritats locals. En aquestes circumstàncies, va decidir donar un pas endavant i incorporar-se a l'exèrcit que lluitava contra l'ocupació borbònica. Malgrat no tenir cap mena d'història militar, va ser nomenat coronel. I ho va ser juntament amb un company seu, Pere de Brichfeus i Terns, que des de feia temps havia tingut també un pes específic en l'ambient polític egarenc dins l'altra universitat, la de la vila.

Brichfeus, però, tampoc era de Terrassa. Havia nascut a Castellarçol un parell d'anys abans que Busquets, el maig de 1670,²³ en el si d'una família de paraires. Després d'estudiar arts, s'havia traslladat a Terrassa, on cap al 1696 s'havia casat amb Anna Maria Ferrés i Parellada, filla d'un egarenc també paraire. El 1701, com a síndic de Terrassa que era, Pere de Brichfeus havia participat en la cort de catalans que presidí Felip IV de Catalunya-Aragó.²⁴ Castellví indica que era «labrador de limpia sangre». En realitat, però, Brichfeus —que era doctor en arts,

23. Concretament fou batejat el 16 de maig de 1670 (Arxiu Biblioteca Episcopal. Vic, AP A/4 1657-1676, f. 91r).

24. AHCB, Consell de Cent, Corts, sèrie XVI, 1701-1702, ff. 10 i ss.

segons consta en els capítols matrimonials que es van atorgar el juliol de 1696—,²⁵ muntà el 1701 a casa seva, a Terrassa, una botiga amb Miquel de Ramon i Tord, acordant-se que seria Brichfeus qui s'encarregaria de portar-la.²⁶

Castellví esmenta que Busquets i Brichfeus van ser nomenats coronels per consell de l'ermità Bertomeu de Sant Llorenç del Munt, llegenda que s'ha anat reproduint en molta de la bibliografia de la Guerra de Successió. Tanmateix, però, la causa d'aquests dos nomenaments per part dels consellers de Barcelona cal buscar-la en un detall apuntat pel mateix Castellví: «[...] levantarían los regimientos a sus costas», consideració que és ratificada, pel que fa a Busquets, per la llista de *dietaristes* exiliats conservada a Viena: «[...] los Communes le expidieron patente de coronel de infantería para que formase un regimiento».²⁷ Se'ls va nomenar, doncs, coronels —malgrat la seva inexperiència en afers militars— per una causa molt més prosaica i pragmàtica: perquè ells mateixos es comprometeren a reclutar els homes precisos per formar un regiment i a costejar inicialment, de la seva pròpia butxaca, els sous i les despeses dels seus homes.

Aquesta era una pràctica força usual a l'època, com consta que va succeir amb els regiments aixecats per Martirià Massegur, Josep Badia, Francesc Llanés, Joan Pau Planas, Miquel Casals i Josep Dòria,²⁸ i, també, per Adjutori Segarra.²⁹ En aquestes circumstàncies era habitual, fins que la companyia o el regiment no tingués un mínim d'homes, que els seus sous fossin pagats pels seus promotors. Només quan s'assolia aquest mínim, se'n feia càrrec la Junta de Guerra. Així es va fer, per exemple,

25. AHPB, Güell, 811/95, *Tercius liber capitolorum matrimonialum 1689-1697*, ff. 408 a 416.

26. La constitució d'aquesta companyia es féu davant el notari de Terrassa, Joan Puig, el 31 d'octubre de 1701 (AHCT, Secció notarial, Puig, 447/1, *Primum Manuale* 1701, f. 242).

27. HHStA, *Pensionen und Gnadensachen 1715-1730*, Karton 21, Fasz. 2, f. 504.

28. ACA, Generalitat, sèrie G, sig. 123.

29. HKA, *Banaten Akt*, Fasz. 8, f. 595.

amb ocasió de l'oferta presentada pel tinent coronel de cavalleria Andreu Mons:

[...] que se hi hajan de admetre al sou los soldats reclutats de cinquanta en cinquanta, quedant a sa obligació lo socorro diari mentras non tinga cinquanta que presentar als oficis per a que V.E.F. los assistesca com una Compañía, però sens la obligació de assistir a oficial algun de ella ab cosa alguna mentres no tinga presentades sis compañias de cinquanta homens valons cada una, y en eix cas deuran entrar los oficials al sou que los correspon.³⁰

No es coneix la data exacta en què Busquets va ser nomenat coronel d'infanteria, per bé que la carta en què agraeix la seva patent als consellers de Barcelona és del 2 de maig de 1714.³¹

Busquets i Brichfeus s'integraren en el que s'ha anomenat exèrcit de l'exterior, comandat pel marquès del Poal, Antoni Desvalls, la missió del qual era alleugerir el setge de Barcelona amb tot un seguit de campanyes arreu de Catalunya. En aquest marc d'actuació i a través de les cartes que s'enviaven als consellers de Barcelona,³² podem constatar l'assistència de Busquets als consells de guerra que se celebraren a Olesa el 18 de maig i el 21 d'agost de 1714, i a Capellades vuit dies després. També, per mitjà d'aquestes cartes, podem resseguir les seves intervencions en les lluites mantingudes amb els filipistes per les comarques d'Osona, el Bages, el Vallès i el Baix Llobregat, entre les quals cal subratllar la seva participació en la que, recentment, s'ha batejat com la darrera victòria dels catalans —la batalla de Talamanca—,³³ i en l'últim i frustrat

30. ACA, Generalitat, sèrie G, sig. 123.

31. AHCB, Consell de Cent, inv. núm. 602, X, vol. 127, doc. 171.

32. AHCB, Consell de Cent, inv. núm. 602, X, vol. 127, docs. 81, 123, 125, 158, 196, 220, 337, 346, 352-353 i 356.

33. Francesc SERRA SELLARÉS; Gustau ERILL PINYOT, *La darrera victòria de l'exèrcit català. La batalla de Talamanca (1714)*, Farell, Sant Vicenç de Castellet, 2009, pp. 35-52.

intent de trencar el setge de la Ciutat Comtal, quinze dies abans que es produís la desfeta final de l'11 de setembre.

Caiguda Barcelona, Francesc Busquets fugí a Cardona, on Manuel Desvalls, germà del marquès del Poal, era el governador austriacista. Com és sabut, aquest resistí fins que, el 18 de setembre, va poder signar una capitulació honrosa, en l'article dissetè de la qual, per exemple, sol·licitava —i l'autoritat borbònica concedia—:

Que el coronel marqués del Poal [...] con toda la gente de su cargo [...] deban gozar de el mismo indulto [...], comprendiendo a todos los oficiales mayores, como son los coroneles D. Pedro Brichfeus, D. Francisco Busquets y Mitjans, el primero coronel de caballería, y el segundo de infantería [...]»³⁴

És notori, però, que els articles convinguts en aquesta capitulació van ser incomplets pels filipistes. Al coronel Brichfeus, per exemple, tot i que se li lliurà el 21 de setembre un salconduit,³⁵ li foren segrestats els béns en la primera llista de confiscació decretada. La mateixa Real Junta ordenà al veguer de Manresa el 8 d'abril de 1715 que procedís al seu empresonament «el qual según noticia va escondido y rodando por las vezindades de esta villa y del lugar de Castell Tersol».³⁶ Tanmateix, Brichfeus va poder fugir, per França, a dominis austríacs.³⁷ Abans d'anar-se'n, atorgà poders notariais a Antoni Comelles,³⁸ en un intent de salvar els pocs béns que havien escapat de la confiscació alludida.

Quant als oficials del regiment de Busquets, malgrat trobar-se indultats en capitular Cardona, també s'hagueren d'exiliar, fent cap tots

34. Mateo BRUGUERA, *Historia del memorable sitio y bloqueo de Barcelona y heroica defensa de los fueros y privilegios de Cataluña en 1713 y 1714*, Luís Fiol y Gros, Barcelona, 1871-1872, II, p. 352.

35. CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, IV, p. 452.

36. ACA, *Cancelleria, Cartas de la Real Junta*, reg. 6.182, ff. 51-52.

37. Santiago ALBERTÍ, *L'onze de setembre*, Albertí, Barcelona, 1964, p. 381; ALCOBERRO, *L'exili austriacista*, I, p. 50.

38. Concretament, el 16/10/1715 (AHCT, Secció notarial, Puig, 454/2, f. 151).

ells a la capital imperial. El seu tinent coronel, Joan Jansà, fugí el ma-teix 1714 a Itàlia i, un any i mig després, a Viena.³⁹ El capità Pau Perales, després de passar per Mallorca i Milà, hi arribà el 1719.⁴⁰ El capità Joan Monserrat fugí de Mallorca a Nàpols, i un any i mig després el trobem igualment a Viena, amb la seva dona i filla.⁴¹ Cosme Monserrat —suposem que era germà d'aquell— hi anà el 1717, com ho va fer un any abans Pasqual Català de Monsonís.⁴² L'alferes Josep Bachs també s'hi refugià el 1715, igual que Lorenzo Ynes de Aoyz dos anys després.⁴³

Pel que fa a Francesc Busquets, en caure Cardona, fugí a Mallorca.⁴⁴ Allí va començar el seu llarg i forçat exili. Llarg, perquè durà la resta de la seva vida, i forçat, a causa de la persecució filipista a la qual va ser sotmès des de bon principi. Felip V, però, decidit a apoderar-se de l'illa, envià una flota, organitzada per Patiño, que va salpar de Barcelona l'11 de juny de 1715 sota comandament del cavaller D'Asfeld. Atacaren per les zones oriental i nord de l'illa. Ocupada Alcúdia, s'apoderaren amb facilitat de la resta de l'illa,⁴⁵ i el marquès de Rubí, cap dels austriacistes, va haver de capitular el 2 de juliol següent. Pocs dies després, el 13 de juliol, el capità general de Catalunya, el marquès de Castel-Rodrigo, preveient un retorn massiu dels catalans que s'havien refugiat a les Illes, comunicà a Manuel de Vadillo: «He dado orden [...] no permitan entrar [...] alguno de los sujetos que fueren del referido género, antes bien luego que sean reconocidos los hagan aprisionar».⁴⁶

39. ALCOBERRO, *L'exili austriacista*, II, pp. 48, 68 i 73.

40. *Ibidem*, II, p. 116.

41. *Ibidem*, II, pp. 86 i 121.

42. *Ibidem*, II, pp. 121-122.

43. *Ibidem*, II, pp. 69, 74, 77, 122 i 136.

44. ALBERTÍ, *L'onze de setembre*, p. 381.

45. JOSÉ JUAN VIDAL, «El Reino de Mallorca del filipismo al austriacismo, 1700-1715», *Felipe V y su tiempo. Congreso Internacional*, Institución «Fernando El Católico» (CSIC), Zaragoza, 2004, p. 203.

46. ENRIQUE GIMÉNEZ LÓPEZ, «Contener con más autoridad y fuerza. La represión del austriacismo en los territorios de la Corona de Aragón (1707-1725)», *Cuadernos Dieciochistas*, Salamanca, I (2000), p. 146.

Això no és el que s'havia acordat en signar-se la capitulació de Mallorca i Eivissa, la clàusula sisena de la qual establia:

[...] todos los Españoles refugiados en estas Islas puedan bolver libremente á sus casas ó ir libremente donde gustaran, á cuyo fin se les darán sus pasaportes.- Concedido, exceptuando a los desterrados, á los quales se les dará también los pasaportes para salir también de los dominios del Rey con sus familias.⁴⁷

Per tal de complir-ho, D'Asfeld féu imprimir uns passaports —on només calia escriure a mà el nom del refugiat i la data—, com el que lliurà a Pere Munell:

Concedemos libre y seguro Passaporte a Pedro Juan Munell, nat[ura]l de Barcelona para q[ue] se restituya a su casa en virtud del perdón gen[era]l de parte de su M[a]g[esta]d [que] tenemos otorgado a todos los refugiados en esta Ysla, bien entendido q[ue] si por Decreto alguno del Rey fuese desterrado dicho Pedro Juan Munell de sus Reales Dominios sea nullo y de ningún valor este Pasaporte y quede en su fuerza y vigor el Real Decreto de su M[a]g[esta]d.⁴⁸

Castel-Rodrigo, però, no sabia res d'aquests passaports, per la qual cosa el 28 de juliol demanà a Manuel de Vadillo instruccions sobre què havia de fer amb els catalans que arribaven de Mallorca proveïts d'aquests salconduïts,⁴⁹ i tres dies més tard demanà a la Real Junta una relació de tots els subjectes que havien estat desterrats del Principat per tal de comprovar si entre aquells que tornaven n'hi havia d'aquests. La Real Junta no li va poder facilitar aquesta relació, però l'advertí que:

47. Salvador SANPERE, *Fin de la Nación Catalana*, L'Avenç, Barcelona, 1905, p. 612.

48. *Archivo General de Simancas* (AGS), *Gracia y Justicia*, lligall 744.

49. AGS, *Gracia y Justicia*, lligall 744.

También hay algunos de los principales sediciosos que fueron en Cataluña, los cuales sobre poder gozar del indulto tomaron el partido, que se les permitió por la capitulación del conde de Montemar en Cardona, de irse como se fueron fuera de Cataluña y de los dominios de obed[ienci]a de S.M., como fueron los cavalleros de Poal y otros, que podría ser hubiessen passado a Mallorca y se les hubiesse dado a alguno o algunos passaporte.⁵⁰

Proveïts d'aquests salconduits, un bon nombre de refugiats intentaren retornar a Catalunya. Però tan bon punt eren descoberts, se'ls detenia mentre s'esbrinava si havien estat desterrats.⁵¹ Com que la notícia circulà aviat entre aquells que encara restaven a Mallorca, van desistir de tornar, ja que a partir del següent mes d'agost ja no consta cap petició de Castel-Rodrigo a la Real Junta en demanda d'informació sobre nous detinguts. Sembla, doncs, que el retorn de refugiats s'estroncà per aquelles dates. Els catalans que encara restaven a Mallorca no tingueren altre remei que refugiar-se en terres fidels a l'emperador Carles VI.

A més, Castel-Rodrigo no estava disposat a consentir que aquells que no estaven desterrats tornessin tranquil·lament a Catalunya. I s'adonà que la solució era a les seves mans: «Pasó á desterrar a muchos, que [...] tuvieron que emprender de nuevo el camino del extranjero [...] tal desgracia aconteció á D. Jaime Circuns, [...] D. Francisco Busquets y Mitjans, coronel; los cuales se dirigieron á Génova y después á Liorna».⁵²

Per a Bruguera, doncs, Busquets, gaudint probablement d'un dels salconduits de D'Asfeld, viatjà a Catalunya, però en ser desterrat hagué de fugir a Gènova i, després, a la Toscana. Santiago Albertí discrepa lleugerament d'aquesta versió, ja que, per a ell, Busquets ni tan sols po-

50. AHCB, *Real Audiencia, Consultas de la Real Junta*, vol. 1, 02/08/1715. També vegeu ACA, *Cancelleria, Decretos de la Real Junta*, reg. 6.187, f. 94; i *Real Audiencia, Papeles de S.E.*, lligall 1, doc. 57.

51. ACA, *Real Audiencia, Papeles de S.E.*, lligall 1, docs. 69, 70, 75 i 82.

52. BRUGUERA, *Historia del memorable sitio*, II, p. 433.

gué arribar a la costa catalana i anà directament de Mallorca a Itàlia.⁵³ En tot cas, del que sí que hi ha constància documental és de l'estada de Busquets a Nàpols, segons una *Lista de los oficiales chatalanes de S.M.C.C. que se allan en sus dominios*: «En Nápoles = Infantería = Coroneles = 1. Don Francisco Busquets y Mitjans, con patente de la Provincia».⁵⁴ Tot i que aquesta relació no du data, si contrastem les informacions que ens aporta amb les d'altres llistes, també publicades per Alcoberro —que sí que consten datades—, podem presumir que aquella és de l'any 1715. Si és així, és obvi que l'estada de Busquets a Nàpols va ser de curta durada, d'uns pocs mesos, ja que Busquets va arribar a Viena el 1715, segons la llista de *dietaristes* publicada per Stiffoni.⁵⁵ Podria ser, però, que la data consignada en aquesta darrera llista no es correspongui amb la realitat i que Busquets arribés a Viena un temps després.

D'altra banda, la desfeta austriacista comportà per a Francesc Busquets no solament la seva expatriació, sinó que, igual que va succeir amb la resta d'exiliats, els fets tingueren greus conseqüències per a la seva família i el seu patrimoni. Dels seus fills que havien aconseguit sobreviure a la Guerra de Successió, orfes de mare des de 1712, n'hagueren de tenir cura els germans del coronel, Josep, Jaume i Gabriel Busquets, el primer prior de la col·legiata del Sant Esperit i Sant Pere de Terrassa, i els altres dos vinculats al món de la pagesia.

Pel que fa al seu patrimoni, a més de la destrucció total de la masia on el coronel havia viscut, el mas Mitjans, tots els seus béns van ser confiscats per la Real Junta, segons una llista dels «Sugetos que mas se demostraron en las conmociones de Cataluña á favor del Sr. Archiduque, unos tumultuando de principio el País, y otros que fueron los principales, para que Barcelona en el año 1713, se resistiese en dar la obediencia». Entre els de la sisena classe —la dels militars, oficials, generals i suboficials—, hi consta Francisco Busquets y Mitjans de Tarrasa, ava-

53. ALBERTÍ, *L'onze de setembre*, p. 397.

54. ALCOBERRO, *L'exili austriacista*, II, pp. 73-77.

55. STIFFONI, «Un documento inédito», p. 25. Vegeu també ALCOBERRO, *L'exili austriacista*, II, p. 109.

luant-se els seus béns en una renda anual de 12 lliures i 10 sous.⁵⁶ Aquesta confiscació es mantingué un bon nombre d'anys. La «Relación de los valores anuales q[ue] producen las r[e]ntas y haz[ien]das confiscadas en el referido Princip[a]do» de l'any 1721, confeccionada a Barcelona per Domingo Ortiz, enumera els catalans els béns del quals es trobaven encara confiscats. Amb el número 134 figura Francesc Busquets, valorant-se en 18.036 rals d'ardits les rendes obtingudes aquell any de les seves propietats. Deduïdes, però, les càrregues, que segons aquesta relació van ser de 8.758,90 rals, el romanent net que l'any 1721 quedà per al Real Fisco va ser de 8.278,11 rals d'ardits.⁵⁷

La vida a l'exili

A diferència dels seus companys enrolats dins l'exèrcit, que passaven llargues temporades fora de Viena, Busquets hi va romandre gairebé sempre, cobrant un Socors Diari de 45 florins mensuals, com corresponia al seu grau de coronel,⁵⁸ fet que ens fa pensar en un Busquets mig retirat, vagant per Viena, ja que en la *Lista* del Socors Diari publicada per Stiffoni —tret de Zubiria— no figura cap dels companys militars en actiu. Aquests ja rebien la paga corresponent de l'exèrcit i els *dietaristes* eren refugiats —entre ells hi ha vídues i fills de personatges que participaren en la Guerra de Successió—, als quals se'ls havia atorgat aquesta pensió, de caire merament assistencial, pels serveis prestats durant la guerra. En aquest sentit, Castellví ja precisava que «así como se

56. BRUGUERA, *Historia del memorable sitio*, II, p. 385.

57. AGS, *Secretaría y Superintendencia de Hacienda*, lligall 972-III. L'esmentada relació és comentada a Virginia LEÓN SANZ, «Felipe V y la sociedad catalana al finalizar la Guerra de Sucesión», *Pedralbes*, 23-II (2003), pp. 283-288. També a Antonio MUÑOZ GONZÁLEZ; Josep CATÀ TUR, *Repressió borbònica i resistència catalana (1714-1736)*, edició dels autors, 2005, pp. 210-211 i 307-331.

58. STIFFONI, «Un documento inédito», p. 25. Vegeu també ALCOBERRÓ, *L'exili austriacista*, II, p. 109.

señalaban sueldos o pensiones se extinguía esta asistencia, aunque a algunos, por singulares consideraciones, se les concedía la continuación».⁵⁹ Sembla, doncs, que la paga de l'exèrcit era incompatible amb el Socors Diari i, per tant, qui el cobrava no estava en actiu en cap divisió militar.

L'assistència que Busquets rebia de 45 florins al mes li permeté tirar endavant a Viena a empentes i rodolons, durant la major part del temps que va durar el seu exili, sempre allunyat dels seus fills. Tot i això, quan el 1725 se signà el tractat de pau, Busquets va decidir no tornar a Catalunya. Fou un dels molts que restaren a Viena. Va preferir continuar malvivint allí i no acollir-se a l'amnistia decretada. La seva decisió l'hem de relacionar amb els greus incompliments dels borbònics als acords signats en capitular Cardona i Mallorca, que Busquets —com hem vist— patí en carn pròpia. No ens ha d'estranyar, doncs, que l'any 1725 continués desconfiant de les autoritats borbòniques. La manera com vivia a Viena i el fet de nomenar, posteriorment, hereus del seu cabal austríac els seus dos fills barons que el van sobreviure a Catalunya ens ratifiquen que, tot i ser vidu, no es va tornar a casar ni va tenir més descendència. Llevat, doncs, d'aquesta desconfiança vers les autoritats borbòniques en el compliment del tractat de pau, no tenia cap motiu personal per romandre a la capital austríaca.

D'altra banda, la solidaritat mencionada entre exiliats no impedí que, a voltes, hi hagués baralles entre ells. Hi ha constància, per exemple, de la que es va produir a Viena la nit del 2 de juliol de 1726. Busquets, juntament amb els capitans que havien estat del seu regiment, Joan i Cosme Monserrat, s'engrescaren en una batussa, no se sap si entre ells mateixos o bé amb tercers. El fet, que va tenir lloc prop del convent dels trinitaris, al carrer Alser, fou d'una certa importància, ja que tots tres van ser arrestats per la guàrdia de disturbis —Rumorwache—, un cos policial de Viena que actuava en cas de baralles. Com a conseqüència d'aquests fets, Busquets i els dos Monserrat van quedar detinguts

59. CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, IV, p. 593.

al local mateix d'aquella guàrdia, conegut amb el nom de Rumorhaus (Casa de disturbis). Com que aquest cos, però, no tenia potestat judicial, anaven passant els dies i tots ells continuaven empresonats, i els tres van enviar una instància al Hofkriegsrat, per tal que, com a militars que eren, aquest consell els ajudés a recobrar la llibertat i acordés que fossin jutjats per la jurisdicció militar i no per la civil, lògicament esperant que aquella jurisdicció especial els fos més benèvola.⁶⁰

Malauradament, no sabem si l'esmentat Hofkriegsrat va accedir o no a les seves peticions. En tot cas, Busquets voltava ja lliure per Viena el següent mes de novembre, en què va cobrar en persona, de mans de Luís de Samper —el pagador del Real Bolsillo Secreto— i per compte de Josep Aguilar i de Solà, la mesada de 15 florins que aquest tenia concedida des del 4 de juny de 1724.⁶¹ Així figura anotat al *Libro de carga y data* de l'any 1726 que duia Samper: «21 noviembre 1726: A Dn Joseph Aguilar, y p[o]r él a su procurador Dn Fran[cis]co Busquets y Mitjans, le pagué 15 fl. por la presente mesada q[ue] d[ic]ho Aguilar goza».⁶²

No seria el darrer cop que Busquets cobraria la pensió de Josep Aguilar. Tornaria a fer-ho el 23 de desembre de 1726⁶³ i al llarg, pràcticament, de tots els mesos de 1727,⁶⁴ la qual cosa confirma la permanència continuada de Busquets a Viena tot aquell temps i abona la hipòtesi ja suggerida d'un Francesc Busquets mig retirat, atès que la majoria dels seus companys que estaven enrolats dins l'exèrcit sovint s'havien d'absentar de Viena.

Per altra part, com que l'article IX del referit tractat de pau facilitava als exiliats poder recuperar els seus béns sense haver de tornar (ja que disposava expressament que en podrien gaudir i administrar-los «personalmente, si presentes se hallaren, ó por sus procuradores, si tuvieren por mejor mantenerse fuera de la patria»), Francesc Busquets va

60. *Kriegsarchiv* (KA), *Hof Krieg Rat, Prot. Exp.*, 1726, 314, f. 1.300.

61. ASN, *Consiglio di Spagna*, vol. 291.

62. ASN, *Consiglio di Spagna*, vol. 288.

63. ASN, *Consiglio di Spagna*, vol. 288.

64. ASN, *Consiglio di Spagna*, vol. 289.

fer donació de tot el seu patrimoni situat a Catalunya a favor del seu fill Francesc, en la línia del que s'havia convertit en una pràctica habitual entre els exiliats vienesos que havien decidit romandre allí: cedir les seves propietats confiscades a familiars residents a la península Ibèrica. Així ho van fer, per exemple, els comtes de Montesanto el 1726, bo i donant tots els seus béns al seu fill, que era gentilhome de cambra de Felip V.⁶⁵ L'any següent, el comte de Savellà també faria renúncia, des de Viena, de tots els béns que posseïa a la península Ibèrica i Mallorca en favor del seu fill Bernardo Antonio de Boxadors. Aquesta renúncia l'autoritzaria el 16 de setembre de 1727 Francesc Llevant, «Notario de Viena, antes de Balaguer en Cataluña», i hi actuarien de testimonis el comte de Cervelló i el marquès de Besora.⁶⁶

No ens ha d'estranyar, doncs, que uns mesos abans, concretament el 30 de maig de 1727, Francesc Busquets hagués fet el mateix que els comtes de Montesanto. La seva donació⁶⁷ figura autoritzada pel fedatari esmentat, Francesc Llevant, notari del *mariscalat* suprem de l'emperador («Aulae Caesareae Mareschallatus Supremi Notarius»). Nascut a Balaguer, durant la Guerra de Successió havia estat secretari de l'ambaixador dels Comuns a Holanda, el comte Ferran. Exiliat definitivament a Viena el 1716, no deuria tenir gaire feina de notari, perquè el 3 de novembre de 1723 va sol·licitar simultaniejar el seu ofici de fedatari amb el càrrec d'agent del Consell d'Espanya.⁶⁸ Cal destacar que la cal·ligrafia d'aquesta instància és idèntica a la de les dues escriptures de donació atorgades el 1727 per Busquets i pel comte de Savellà, la qual cosa ens fa pensar en un Llevant exercint de notari, però sense cap ajudant, ja que, pel que sembla, era ell mateix qui escrivia materialment les escriptures que autoritzava.

65. AGS, *Secretaría y Superintendencia de Hacienda*, lligall 972.

66. *Archivo Histórico Nacional de Madrid* (AHN), *Estado*, lligall 188.

67. AcM, caixa 3.

68. CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, IV, pp. 476 i 529-533. La sol·licitud de 1723, conservada al HHStA, *Personalien*, *Karton II*, f. 237-238, figura publicada a ALCOBERRO, *Lexili austriacista*, II, p. 96.

Els testimonis que van intervenir en la donació de Busquets eren de menys relleu que els del comte de Savellà: el tinent coronel Joan Jansà i Tomàs Sala, dos exiliats que es trobaven a Viena. Per tal de tenir tots els efectes possibles —«et pro majori roboris firmitate et ut praxis utraque Cataloniae et Austriae servetur»—, l'escriptura en qüestió du tota mena de detalls. La data del document, per exemple, no solament està expressada segons el calendari gregorià, sinó també seguint la indicció romana; la signatura de tots els intervinents està validada amb el segell lacrat de cadascun d'ells, i l'escriptura figura, a més, legalitzada per dos notaris civils vienesos, Balthasar Kocher i Ignatius Joannes Jochamburg.

A banda d'aquesta escriptura de donació, a l'arxiu familiar de can Mitjans es conserven també dues cartes enviades des de Viena a la família de Busquets, a Terrassa, que van ser escrites per Salvador Lleonart i Joan de Jansà, amb ocasió de la mort de Francesc Busquets, i que ens han permès refer en bona part l'itinerari vital dels seus darrers anys. Per la primera d'elles sabem que, poc després de signar la referida escriptura autoritzada per Francesc Llevant, Busquets s'absentà de Viena una temporada llarga, ja que la donació «que féu aquí» —precisa Lleonart— l'atorgà abans d'anar-se'n — «antes de pertí». Si l'absència en qüestió no hagués estat d'una certa durada, Lleonart no l'hauria mencionada. No sabem, però, on va anar. Potser va viatjar ja llavors a Kanjiza, un poble situat als confins orientals de l'Imperi austríac on sí que hi ha constància que hi va fer estada? Més endavant intentarem aprofundir en el tema.

La donació referida de 1727 no va servir perquè el fill de Busquets pogués recuperar de les autoritats borbòniques les propietats confiscades, de les quals el seu pare només era usufructuari, segons que havia establert Maria Mitjans en el seu testament de 1712. Per això, tres anys més tard, concretament el 19 d'octubre de 1730, també des de Viena, Francesc Busquets apoderà el seu germà Josep per tal que pogués renunciar a l'usdefruit que li pertanyia en l'herència de la seva dona, Maria Mitjans. D'aquesta manera, el seu fill Francesc, que n'era l'hereu, passaria a consolidar la plena propietat i tenir, així, tota la legitimació davant les autoritats borbòniques per poder recuperar els béns confiscats.

Al marge d'aquestes actuacions, Francesc Busquets va continuar a Viena gestionant la pensió de l'esmentat Aguilar. Josep Aguilar i de Solà, que era fill de Josep d'Aguilar i d'Alós, l'antic paer de Balaguer, moriria a Viena el 7 d'abril de 1732, al barri de Josefstadt.⁶⁹ Pocs dies després, concretament el 18 d'abril de 1732, Busquets —que havia estat nomenat marmessor seu— s'encarregaria de cobrar del Real Bolsillo Secreto la darrera mesada que corresponia a Josep Aguilar, és a dir, els 15 florins d'aquell mes d'abril.⁷⁰ I el 25 de juny següent, Busquets i els altres marmessors d'Aguilar sol·licitarien al Consell d'Espanya un any de supervivència de la pensió de 500 ducats per poder pagar les despeses del seu enterrament i els deutes que havia deixat en morir, petició que va ser atesa el 21 de juliol següent.⁷¹ El més curiós de tot plegat és que en aquest joc de préstecs entre exiliats que abans hem mencionat, Busquets, en morir, devia als hereus d'Aguilar i de Solà 150 florins, com comentarem més endavant.

La pèrdua el 1734 dels regnes de Nàpols i Sicília

Durant els primers mesos d'aquell any, les tropes borbòniques, en el context de la Guerra de Successió de Polònia, van ocupar el regne de Nàpols sota el comandament de Montemar, el mateix militar filipista amb qui l'exèrcit de l'exterior, del qual formava part Busquets, s'havia enfrontat tantes vegades el 1714 a l'interior de Catalunya. Ell fou el cap borbònic que assetjà Cardona i que signà amb Manuel Desvallés la seva

69. Tot i que a la documentació consultada a Viena consta que Aguilar tenia llavors quaranta-sis anys (*Wiener Stadt- und Landesarchiv* —WSLA—, B 1, *Totenbeschauptokoll*, 1731-1732), en realitat encara no n'havia complert quaranta, ja que havia nascut a Balaguer l'octubre de 1692 (Arxiu Parroquial de Balaguer, Llibre 5 de Baptismes —1672-1697—, f. 254). A consignar que l'òbit d'Aguilar va ser publicat al *Wienerisches Diarium* del 9 d'abril següent.

70. ASN, *Consiglio di Spagna*, vol. 293.

71. ASN, *Consiglio di Spagna*, vol. 285.

capitulació. Curiosament, vint anys després, ambdós militars es deurien tornar a enfrontar en aquesta nova guerra pel regne de Nàpols, perquè un reial decret del 4 d'abril de 1734 havia nomenat Manuel Desvalls «Segundo Comandante de la Plaza de Gaeta».⁷² Tot i els reforços enviats a la zona, el 10 de maig d'aquell any 1734, l'infant Carles, fill de Felip V, va entrar a Nàpols i, quinze dies després, l'exèrcit austríac va ser definitivament vençut a Bitonto, prop de Bari. Aviat les tropes borbòniques envairien Sicília, on el marquès de Rubí, que havia estat nomenat per Carles VI virrei d'aquella illa el mes de juny, ni tan sols hi pogué desembarcar.

Com que la major part de les rendes, els salaris i les pensions que cobraven els exiliats provenien, precisament, d'aquests regnes meridionals,⁷³ la seva pèrdua n'estroncà el seu pagament. Per causa d'aquesta suspensió d'assistències, a començament de 1734 diversos exiliats van haver d'incorporar-se a l'exèrcit imperial, l'única manera que tenien llavors —com es pot deduir de la carta de Jansà— de cobrar un sou oficial. Va ser el cas d'Adjutori Segarra i el dels capitans del regiment de Busquets, Lorenzo Ynes de Aoiz i Joan Monserrat.⁷⁴

Francesc Busquets també es trobà en les mateixes condicions precàries. Des de primers de 1734 ja no pogué cobrar com a *dietarista* la seva assistència de 45 florins mensuals, circumstància que —com veurem més endavant— l'impedí pagar al seu dispeser el «gasto de menjar, xocolata y quarto» a partir del 10 de febrer, acumulant-se, a mida que passaven els mesos, uns deutes cada cop més elevats.

Podria tenir relació amb aquesta situació de deteriorament el viatge que Busquets va fer a «Caniza, a la Ungria» —segons explicava Lleonart en la seva carta—, una població llunyana de Viena. Va ser un viatge llarg, ja que «Kanjiza», usant la grafia actual, es troba situada al costat del riu Tsiza —el gran afluent del Danubi—, a uns cinc-cents quilòmetres de Viena, a la Voivodina, prop d'Hongria i Romania. Arran de

72. ASN, *Consiglio di Spagna*, vol. 287, f. 112.

73. ASN, *Consiglio di Spagna*, vol. 291 i 293.

74. ASN, *Consiglio di Spagna*, vol. 287, ff. 90, 110, 114 i 177.

la recuperació de tota aquella zona el 1718 per la Casa d'Àustria, l'havien incorporada, amb altres regions conquerides als turcs, al districte militar de frontera (Militärgrenze) que ja funcionava des de feia temps per als territoris de Croàcia i Eslavònia occidental, bo i aplicant també allí el model de repoblació a càrrec de pagesos militars lliures.⁷⁵ Depenia directament del Hofkriegsrat, el Consell de Guerra de la Cort,⁷⁶ que havia decidit traslladar a Kanjiza la seva delegació. Confirma l'estada de Busquets en aquella vila el mateix inventari dels béns i deutes que deixà en morir —inventari contingut en l'altra carta, la de Joan de Jansà— quan es detalla el compte que li devia Salvador Lleonart: «Sin-quanta-quatre florins y tres grossos, del gasto [que] féu en Canissa y gasto del camí, carro y xocolate...». Sembla, doncs, que Busquets i Lleonart viatjaren plegats, anticipant el primer les despeses del seu company. No hi arribaren per via fluvial, aprofitant el curs natural del Danubi, sinó per terra, en «carro» —detalla l'al·ludit compte.

No se sap si hi van anar com a integrants d'algun regiment imperial destinat a la Militärgrenze, o bé per retrobar-se amb els seus companys que hi prestaven servei. Tampoc podem menysprear la hipòtesi que Busquets i Lleonart hi anessin per comprovar sobre el terreny quines eren les possibilitats que oferia aquella regió per assentar-s'hi. Cal tenir en compte, a més, que ja feia temps que a Viena es parlava d'establir al Banat —Kanjiza era molt a prop— una colònia de refugiats espanyols que els allunyés de la capital austríaca, assentament que, poc després, esdevingué una realitat i, alhora, un fracàs.⁷⁷

75. Friedrich EDELMAYER, «La "frontera militar" de los Austrias contra el Imperio Otomano», a *III Estudios de Frontera. Convivencia, Defensa y comunicación en la Frontera*, Diputación Provincial de Jaén, Jaén, 2000, pp. 249-250.

76. ALCOBERRO, *L'exili austriacista*, I, pp. 99-102. Vegeu també Agustí ALCOBERRO, *La Nova Barcelona: la ciutat de l'exili de la Guerra de Successió*, Ajuntament de Barcelona, Barcelona, 2011, pp. 5 i ss.

77. Zoltan FALLENBÜCHL, «Espanyols en Hongrie au XVIIIè siècle», *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, I/II (1979), pp. 85 i ss.; Agustí ALCOBERRO, *La «Nova Barcelona» del Danubi (1735-1738). La ciutat dels exiliats de la guerra de Successió*, Rafael Dalmau, Barcelona, 2011, pp. 73-94.

Leonart continua explicant en la seva carta que, trobant-se Francesc Busquets a Kanjiza, emmalaltí. L'ensurt degué ser de certa consideració, no solament perquè així ho precisa Leonart —«gran malaltia»—, sinó perquè, com a conseqüència de la situació plantejada, fins i tot Busquets considerà que havia arribat el moment de testar. I així ho féu, segons relata Leonart: «Tenia feta disposició de testament ho codesil (codicil), esent en Caniza, a la Unghria, quant tingué aquella gran malaltia». Malgrat tot, Busquets aconseguí tornar a Viena, on va romandre a partir del febrer de 1734 en unes condicions econòmiques cada cop més precàries.

Un atac de feridura mortal

D'aquesta situació econòmica tan delicada, Busquets ja no se'n pogué refer. Pocs mesos després, tingué l'accident vascular que li causà la mort. A través de les dues cartes de Leonart i de Jansà ja referides, però també de la partida eclesiàstica del funeral⁷⁸ i de l'anotació al *Wiener Stadt- und Landesarchiv*⁷⁹, coneixem quan, com i on s'esdevingué el seu òbit.⁸⁰

Va ser el dimecres 18 d'agost de 1734. A primera hora del matí, Busquets sortí de la dispenxa on residia a Viena, que era la de Francesc Gironès. En trobar-se a l'altura de l'actual Pertersplatz, de sobte, patí un atac de feridura. Ho explica Leonart: «[...] hisqué de casa y li vingué un accident de aplopesia». L'atac, a més de fulminant, fou greu i ja no se'n pogué refer. «Morí ... repentinam[en]t», precisa Jansà. Tot just eren les nou del matí. Les dues inscripcions vieneses citades —la municipal i l'eclesiàstica— confirmen que, efectivament, l'apoplexia —*Schlagfluss*— fou la causa del seu òbit. Ambdues anotacions coincideixen també en

78. *Archiv der Metropolitan- und Domkirche zu St. Stephan in Wien, Bahrleibuch* 1742, ff. 145v-145r.

79. WSLA, *Totenbeschauprotokoll*, f. 191.

80. La correspondència i els fons arxivístics consultats evidencien l'error sobre l'any de la mort de Busquets —1736— que menciona la llista del HHStA, *Spanien Varia*, fasz. 67.

descriure el lloc concret de la Petersplatz on ocorregueren els fets: fou davant de la casa de Maz —Mazischen Haus—, que es trobava a tocar del cementiri —Peters Friedhof— de l'antiga església de Sant Pere. Aquest cementiri anà desapareixent a mida que en el lloc de la vella Peterskirche s'hi bastí a partir de 1702 l'actual edifici, amb un inicial projecte de Gabriele Montani, però que sembla que acabà executant Lukas von Hildebrandt.⁸¹ El 1734, la nova església barroca estava pràcticament enllestida, però si ens atenim a les dues anotacions referides encara devien quedar restes de l'antic cementiri. Francesc Busquets, doncs, morí sobtadament al bell mig de Viena, a l'actual Petersplatz, tot just al costat del Graben. Per l'inventari dels seus béns sabem els diners que el difunt duia a sobre —«en la faltriguera», precisa Jansà—: 4 florins i 26 *kreuzers*.

Aquell dia, però, Joan de Jansà —com hem vist, un dels millors i més antics amics de Francesc Busquets— no es trobava a Viena. Havia anat al santuari de Mariazell. Els altres companys van decidir anar-lo a buscar, amb càrrec al cabal del difunt, segons consta en l'inventari que posteriorment es va fer: es gastaren 2 florins i 8 *kreuzers* «per una calesa per enviar a buscar al thin[en]t coronel, comte Dn. Joan Jansà».

L'endemà, 19 d'agost —segons la partida eclesiàstica ja citada—, se celebraren les exèquies per la seva ànima a la «iglésia de Sant Esteve», la catedral de Viena, que havia de ser en bona lògica la parròquia corresponent al seu domicili. Tot i que llavors no existia una ordenança sobre allò que les parròquies havien de cobrar, en la pràctica hi havia quatre categories d'enterraments.⁸² El de Busquets, segons es pot deduir del detall de despeses contingut a la referida partida eclesiàstica, fou de segona classe, adequat al seu grau de coronel. El mencionat detall, d'altra banda, ens permet reconstruir l'esmentada cerimònia religiosa. Uns petits tocs de campanes (*klein gläuth*) anunciaren l'inici de l'acte. El fèretre del coronel, col·locat sobre un túmul —una fusta plana (*pahr*),

81. Johann B. TORELLÓ, *St. Peter in Wien*, Verlag St. Peter, Salzburg, 1993, p. 6.

82. Agraïm especialment a Franz Knispel, antic director del Bestattungsmuseum vienès, les seves erudites i imprescindibles aportacions per poder documentar tot el que en aquest article fa referència al sistema funerari vienès de l'època.

embolcallada amb un drap mortuori (*pahrtuch*)—, fou introduït dins la catedral per sis portadors, tots ells coberts amb capa negra (*träger mit mantl*). Davant del seguici hi anaven sis escolans (*Kuttenbuben*). Cadascun d'ells duia una atxa de vent (*windlichter*). El cost de tot plegat fou de 19 florins i 45 *kreuzers*. No hi havia músics i hi assistí un sol sacerdot (*Herrn Curaten*).

Al segle XVIII, la majoria de vienesos, llevat dels que pertanyien a les classes nobles o benestants, no es podien permetre enterrar els seus morts amb un taüt, per la qual cosa solien sepultar-los sense caixa, embolcallats simplement amb una tela de lli. En aquests casos, per traslladar els difunts des de casa seva a l'església i després al cementiri es llogaven uns taüts —propietat de les comunitats parroquials— on es dipositava transitòriament el cos del difunt, ja cobert amb una tela. En arribar al fossar, s'extreia el cos que rebia sepultura i la caixa, buida, era recuperada per a futurs serveis funeraris.

Sembla que els marmessors de Busquets no seguiren, però, aquest costum. És cert que, segons escriu Jansà, en precisar les despeses de l'enterrament, es pagaren 36 *kreuzers* «per tres brassas de tela per cobrir lo cadàver». Com que la braça vienesa equivalia a 1,86 metres, per embolcallar el cos de Busquets es feren servir, pel cap baix, 5 metres i mig de tela. Però també consta en la carta de Jansà que es gastaren 2 florins i 14 *kreuzers* «per la caixa del difunt». L'import en qüestió havia de correspondre a la compra d'un taüt senzill i no al seu lloguer, si es té en compte que a l'ordenança en què es fixaven els preus publicada el 1689 per l'emperador Leopold s'establia que una caixa de morts normal, no arquejada i de fusta tova, havia de costar 1 florí i mig. Atès l'augment del cost de la vida, és per tant factible que, quaranta-cinc anys després —el 1734— un taüt d'aquestes característiques senzilles costés els 2 florins i 14 *kreuzers* que es pagaren pel de Busquets.

El seu cos, doncs, bo i embolcallat amb tela, fou dipositat dins un taüt, i així traslladat «zu denen Dⁿ Schwarz Spaningern» —segons la partida eclesiàstica citada—, és a dir, que fou enterrat al cementiri cesari que es trobava just davant del monestir dels *Schwarzspanier*, el Mont-

serrat de Viena. Estava situat fora muralles, prop de la porta dels escocesos, al suburbi de l'Alsergrund,⁸³ on Busquets es veié involucrat el 1726 en la baralla que li suposà la seva detenció. Els *Schwarzspanier* ('espanyols negres') eren efectivament els benedictins de Montserrat, a cura dels quals estava aquest cementiri. Se'ls coneixia així pel seu hàbit negre, tot diferenciant-los dels trinitaris —*Weissspanier* o *espanyols blancs*— que vivien al carrer Alser, a uns dos-cents metres d'aquells.⁸⁴

El cementiri en qüestió, anomenat Kaiserlichen Gottesacker vor dem Schotten Thor (Coemeterio vulgo Caesareo extra portem Scottensem), estava dividit en dues zones, la destinada a enterrar els difunts catòlics i la de les altres comunitats cristianes, fet certament excepcional per a l'època. Per l'import de 2 florins que es consigna en la partida de defunció se suposa que Busquets fou enterrat en una tomba individual. En aquesta classe de tombes no s'hi podia tornar a enterrar un altre difunt. Tanmateix, les seves restes no reposaren gaire temps allí. Tot just cinquanta anys després, el fossar en qüestió va ser clausurat arran dels decrets de l'emperador Josep II dictats l'agost i el setembre de 1784, que ordenaven que tots els cementiris situats en llocs habitats de Viena fossin clausurats i traslladats a un indret més llunyà i que les tombes dels cementiris, les denominades fosses comunes i les fosses de calç dels hospitals es dipositessin en els recintes de les germanes de la Caritat i de les Isabelines. A la pràctica, d'aquest antic cementiri ni tan sols es conservaren les làpides sepulcrales.

Per la seva banda, la comunitat benedictina de Montserrat, arran dels decrets de secularització al·ludits, s'incorporà al Schottenstift. L'edifici del monestir, adquirit en pública subhasta pel comerciant Ignaz Joseph Sigmund, que en pagà 22.000 *gulden*, s'habilità com a immoble per llogar-hi habitacions. Va ser conegut com Schwarzspanierhaus i s'hi entrava per la Schwarzspanierstrasse actual. Justament en una d'aquestes habitacions, on hi residia els últims temps, Ludwig van Beethoven

83. Siegfried WEYR, *Wien. Eine Stadt erzählt*, Paul Zsolnay, Wien, 1984, pp. 377-385.

84. CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, IV, p. 590.

hi morí el 1827. Quant a l'església del monestir, Anselm Ma. Albareda denunciava el 1922 que havia «tingut encara una fi més trista. Abandonada, a l'exclaustració, anà a parar a mans de Protestants que la retenen avui en dia».⁸⁵ Amb el temps, la seva situació no ha fet més que empitjorar, ja que actualment d'aquesta església només en queda la façana sola —per cert, molt deformada—, a la qual s'hi ha adossat per darrere un edifici de nova planta, avui seu de l'Albert Schweitzer Haus, un alberg d'estudiants de l'Església evangèlica.

És lògic, d'altra banda, que els marmessors triessin aquest fossar per sepultar les restes de Busquets, atesa la popularitat que el Montserrat de Viena gaudia dins el col·lectiu de catalans exiliats.⁸⁶ Entre els que hi foren sepultats figura, a més del mateix Joan de Jansà, el comte Felip Ferran, ambaixador dels Comuns a Holanda durant la Guerra de Successió, mort el 1723.⁸⁷ Cal, finalment, consignar que la notícia de la mort de Francesc Busquets aparegué en el *Wienerisches Diarium* del dissabte següent, 21 d'agost. Aquest diari vienès, que s'editava des de 1703, posteriorment prengué el nom de *Wiener Diarium* i, després, el de *Wiener Zeitung*. Entre les defuncions publicades aquell dia figura la de Busquets, de 63 anys —es diu—, i s'esmenta també que va morir a Mazischen Haus, prop del Peters Friedhof, fet que ratifica les dades oficials abans referides.⁸⁸

Darreres voluntats

A la seva tan referida carta, Jansà acompanya una còpia del testament hològraf subscrit per Francesc Busquets a Viena el 7 d'abril de 1734. Es

85. Anselm Ma. ALBAREDA, «La Congregació benedictina de Montserrat a l'Àustria i a la Bohèmia», *Analecta Montserratensia*, V (1922), p. 52.

86. DURAN CANYAMERAS, *Els exiliats*, p. 35.

87. CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, IV, p. 476.

88. La notícia publicada té, tanmateix, una errada, en indicar que la mort de Busquets es produí el 19 d'agost, quan realment s'esdevingué la vigília.

tracta, doncs, d'un testament escrit i signat personalment per ell, amb expressió de l'any, mes i dia, i sense intervenció de cap notari. En són testimonis instrumentals Pere Segur i el mateix Joan de Jansà. L'ús d'una tècnica prou precisa en el seu redactat denota que, a l'hora d'escriure'l, Busquets degué ser ajudat per tercers. Si més no, degué usar algun model que devia córrer entre els exiliats. És poc probable que un home de la seva formació tingués els coneixements jurídics suficients per redactar-lo de la manera en què ho va fer. La ratificació de la donació feta el 1727, per exemple, o l'expressió que aquestes seves darreres voluntats valgessin com a codicil si no ho podien fer com a testament, evidencien que en la seva redacció Busquets degué valdre's d'un assessorament aliè.

Aquest testament comença amb l'expressió de la data i lloc on l'atorga, seguit de la tradicional invocació, força usual en els testaments de l'època, però que no deixa de pressuposar una intencionalitat en allò que afecta les creences del testador.⁸⁹ En aquest cas, la invocació és a «Nostre Señor Déu Jesuchrist y sa Divina Mara, Amén». Tot seguit, el testament en qüestió conté una arenga —gens usual— relacionada amb el seu patrimoni, que evidencia la seva profunda religiositat. Són «béns —manifesta Busquets— que Déu Nostre Señor Jesuchrist, en esta vida mortal me ha encomanats, y en los dominis de S.M.C.C. y no dels béns de Catalunya, per aver-na ja disposat» (referint-se a la donació que va fer el 1727). És a dir, la seva concepció de la propietat està impregnada de la doctrina expressada per sant Pau en la primera epístola als corintis: «Del Senyor és la terra i tot el que conté»⁹⁰ i els homes, que en són mers dipositaris o administradors, hauran de donar compte en morir d'allò que n'han fet.

A continuació, Busquets designa per «executors testamentaris y mermessors de la mia ànima y dels béns [que] tinch» Francisco de Beguería, Francesc Gironès i el mateix Joan de Jansà, perdona «totas las injúrias

89. Jaume CASAMITJANA i VILASECA, *El testamento en la Barcelona bajomedieval. La superación de la muerte patrimonial, social y espiritual*, Eunsa, Pamplona, 2004, pp. 141-143.

90. 1C 10:26, pensament ja contingut en el Salm 24:1.

y agravis que en temps de ma vida me ajan fet qualsevols personas», disposa que «mos deutas divolgats sigan pagats, que, dels contrets en los dominis de S.M.C.C., ne fas memòria en un llibret que [e]s troba a mon beül o caxa, los quals se satisfieran ab lo temps y posivilitat de mos béns», i manifesta el desig que el seu cos «sia donat a la terra allà a ont los dits mermasors o testamentaris, y després de aver satisfet tots mos deutas me feren dir las misas a poporcihó del que resterà». Finalment, disposa que la resta dels seus diners sigui repartida per parts iguals entre els seus fills Francesc i Salvador.

L'altra carta, la de Lleonart, escrita una mica a corre-cuita només tres dies després de la mort de Busquets, conté unes diferències importants respecte a la de Jansà. La d'aquest és posterior, del 10 de setembre, i està molt més elaborada. El seu redactat denota en Jansà un nivell de formació superior al de Lleonart i, a més d'incloure una còpia del referit testament hològraf, explica ja amb tot detall les gestions dutes a terme pels marmessors.

En realitat, Lleonart fa referència en la seva carta a un altre testament o codicil, que només es podia obrir un cop mort Busquets. Diu que el va fer quan era a Kanjiza i especifica que havia designat marmessors seus Francisco de Beguería, Francesc Rovira de Caselles i ell mateix. I precisa que, dels tres, solament ell es troba en aquells moments a Viena —fet que ratifica la mobilitat dels exiliats apuntada—, ja que Rovira de Caselles és a Nàpols i Beguería també és fora, per la qual cosa —raona— «no se ha obert dita disposició fins q[ue] aja tornat, q[ue] serà dins uns dias». És probable que el nomenament de Lleonart i de Rovira de Caselles com a marmessors seus en el testament de Kanjiza fos degut al fet que, quan Busquets l'atorgà, Lleonart i Rovira de Caselles eren amb ell. La presència de Lleonart a Kanjiza es dedueix de la seva pròpia carta i, bo i que no es pot confirmar la de Rovira de Caselles en aquelles dates, sí que hi ha constància de la seva estada a Kanijza en anys posteriors.⁹¹ Amb tot —afegeix Lleonart amb un to confidencial—,

91. HKA, *Banaten Akt*, fasz. 8, ff. 105, 870 i 874.

«com jo prengui dita disposició (privilegi dels militars), me quedi lo borro», la qual cosa fa suposar que el testament de Kanjiza devia ser militar. Tot seguit, en la seva carta, Leonart revela la part més essencial: el nomenament dels dos fills esmentats, Francesc i Salvador, com a hereus dels béns del difunt. Tanmateix, Leonart ja avisa que «serà poch, o no res [...] no sé si bastarà per pagar los deutas».

Com que els marmessors que van actuar van ser Beguería, Giromès i Jansà, hem de concloure que el testament vàlid, per ser el darrer, fou l'hològraf atorgat a Viena, la qual cosa ens confirma que el viatge de Busquets a Kanjiza va tenir lloc el 1733 o, com a molt tard, a principis de 1734.

També podem observar, en comparar els dos actes d'última voluntat alludits, com era de complicada la situació econòmica de Busquets a començaments de 1734, en haver quedat suspesa la seva pensió per la guerra a Nàpols i Sicília: mentre que en el testament de Kanjiza, segons relata Leonart, disposa que en morir se li facin dir cent misses, bo i «después de pagar sos deutas, si hi sobra res», en l'hològraf posterior de l'abril de 1734, conscient de la seva situació, només s'atreveix a demanar als seus marmessors que «després de aver satisfet tots mos deutas me feren dir las missas a poporcihó del que resterà».

Però qui eren aquests companys del difunt, que executaren les seves darreres voluntats? Comencem per Joan de Jansà, militar nascut vers el 1677⁹² i, per tant, uns cinc anys més jove que Busquets. La seva participació en la Guerra de Successió venia ja de lluny, i fins i tot va contribuir amb diners propis a socórrer el seu regiment de la Diputació. Amb Busquets havia tingut sempre una estreta relació. Ja hem mencionat que, el 1714, aquest l'havia proposat com a tinent coronel del regiment que estava formant. Acabada la Guerra de Successió, Jansà s'havia exiliat a Viena,⁹³ on havia fet una carrera notable dins l'exèrcit imperial, primer, com a tinent coronel de la companyia de voluntaris que comandà Ma-

92. Segons es dedueix de l'anotació de la seva defunció al WSLA.

93. ALCOBERRO, *L'exili austriacista*, II, p. 68.

nuel Desvalls i, després, en fusionar-se els dos regiments d'infanteria, en el del comte d'Alcaudete. El seu sou de militar, però, no li permetia poder dotar les seves dues filles que s'havia emportat a l'exili, Manuela i Josefa, per la qual cosa el 1729 demanà per a cadascuna d'elles una pensió vitalícia que l'ajudés a casar-les.⁹⁴ Jansà i Busquets continuaren mantenint una molt bona relació durant tot el temps que durà el seu exili. Ja hem fet referència al fet que Jansà és un dels dos testimonis en la donació que Busquets atorga a Viena el 1727. L'any següent trobem de bell nou els dos amics com a testimonis en la declaració escrita del trinitari Juan de Malaver, en què aquest exposa les gestions fetes per aconseguir una pensió per als germans Galcerán.⁹⁵ Recordem també que Jansà és un dels dos testimonis pregats en el testament hològraf que Busquets atorga a Viena el 1734.

Cal destacar que en els documents dels anys 1727 a 1729, aquest amic de Busquets signa simplement com a «Joan Jansà», mentre que en els de l'any 1734 fa constar ja la seva condició de comte. El seu ennobliment, doncs, degué produir-se entre 1729 i 1734, com a premi per la seva carrera militar dins l'exèrcit imperial. Carles VI seguí la norma habitual en aquests casos, que és l'expressada, per exemple, en la concessió del títol de marquès a Josep Copons: «Tendrás entendido así, y mientras no presentase feudo en que apoyar el título, se podrá arreglar al apellido de su familia, conforme queda mandado por los españoles agraziados en igual caso».⁹⁶ Per això, Joan Jansà, en no presentar cap feu, esdevingué noble amb el seu cognom propi: comte de Jansà.

Un dels altres marmessors designats per Busquets pertanyia a la burocràcia imperial. Era Francisco de Beguería, nascut al poble aragonès d'Uncastillo, prop ja de Navarra. Austriacista confés,⁹⁷ el 1706 havia estat perseguit pels filipistes, que calaren foc a casa seva, en la línia dels saqueigs que havien dut a terme a la veïna vila d'Eixea. Beguería fugí

94. HHStA, *Neapel Collectanea*, Karton 3, lligall 6.

95. HHStA, *Pensionen und Gnadensachen 1715-1730*, Karton 21, ff. 583-584.

96. ALCOBERRO, *L'exili austriacista*, II, pp. 78-79.

97. CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, II, p. 207.

a Catalunya, on esdevindria secretari del general Ignasi de Picalqués, i el 1711 va intervenir en l'alliberament de Cardona. Ja a Viena, Beguería havia estat nomenat el 12 de maig de 1723 oficial segon de la Secretaria per a la Negociació del Regne de Sicília, amb un sou de 3.000 florins anuals.⁹⁸ Per raó d'aquest càrrec, era un dels responsables de proveir el Real Bolsillo Secreto amb diners recaptats en aquell regne.⁹⁹ Beguería era, precisament, el principal creditor de Busquets, ja que li havia deixat 800 florins en dues vegades, però que acabà compensant, segons escriu Jansà, amb els diners que cobrà dels deutors del difunt. Tanmateix, Beguería només el sobrevisqué uns mesos, ja que morí el 7 de gener de 1735.¹⁰⁰

El tercer marmessor, Francesc Gironès, formava part del col·lectiu popular d'exiliats, com l'anomena Alcoberro. Feia de cuiner a la cort, i a casa seva Busquets s'hi hostatjà, si més no, els darrers mesos de la seva vida. Dels tres, era el que estava permanentment a Viena, ja que els altres dos viatjaven sovint per feina. Jansà, en la seva carta, no dubta a qualificar-lo d'«home segur» i de «bon amich del difunt», i el tracta amb molta familiaritat, anomenant-lo simplement «Fran[cis]co Gironès», a diferència del que fa amb la majoria dels altres exiliats, als quals es refereix sempre anteposant un respectuós «Dn.» al seu nom. La mateixa distinció de tracte la trobem en el testament hològraf de Busquets, quan designa marmessors seus «Dn. Juan Jansà», «Dn. Fran[cis]co de Beguería» i «Fran[cis]co Gironès», sense usar en aquest cas el tracta-

98. HHStA, *Personalien 1713-1734, Karton 10*, f. 148-153. Vegeu també ASN, *Consiglio di Spagna*, vol. 127, ff. 36r-37r. Tot i que Castellví (*Narraciones históricas*, IV, p. 687) el fa originari de Tauste i el situa ja el 1720 com a oficial segon de l'esmentada Secretaria, els fons arxivístics consultats evidencien que Beguería nasqué a Uncastillo i que no aconseguí aquest càrrec fins al 12 de maig de 1723. El Llibre 5 (1636-1747) de l'Archivo parroquial de San Martín, Uncastillo, confirma també que els Beguería eren naturals d'aquella vila aragonesa.

99. ASN, *Consiglio di Spagna*, vol. 288.

100. ALCOBERRO, *L'exili austriacista*, II, p. 382.

ment de «Dn.». És possible, a més, que aquest darrer marmessor fos el «Fran[cis]co de casa» que apunta el difunt en el seu llibre de comptes —que més endavant examinarem. Aquesta subtil distinció en el tracte que tant Jansà com Busquets fan en els seus escrits ratifica allò que Alcoberro menciona sobre l'estratificació del col·lectiu d'exiliats en diverses categories o classes socials;¹⁰¹ en aquest cas, entre els funcionaris i militars, d'una banda, i el cuiner en qüestió, de l'altra.

L'execució testamentària

Conscients de la seva obligació, els marmessors en qüestió van fer valorar les robes i pertinences del difunt i establir el que aquest devia i li devien. Per això, Jansà acompanya la seva carta citada, a més d'una còpia del testament hològraf, amb tres annexos més: l'inventari de la seva roba i pertinences, una còpia del llibre de comptes amb els deutes i crèdits del difunt (amb un apartat d'allò que devia a Francesc Gironès) i, finalment, una llista de les despeses de l'enterrament. Cal notar la diligència i celeritat amb què els marmessors maldaren, ja que —recordem-ho— Busquets morí el 18 d'agost i la lletra de Jansà és del 10 de setembre. En gairebé tres setmanes, doncs, a més d'inventariar i fer valorar les seves pertinences, els marmessors pagaren deutes, cobraren crèdits i establiren un estat de comptes precís i clar. Un repàs a aquest inventari ens pot ajudar a tenir una idea de com vivien aquests exiliats.

Entre la seva roba cal mencionar «36 camisas entre usadas y vellas», quinze corbates de mussolina, quinze «birretas» —unes de cotó, d'altres de «cotonina» i la major part de tela— i un «sombbrero» amb galó de plata, un parell de perruques i setze parells de mitges amb les quals Busquets es cobria les cames. Tenia dos vestits de «pañó» i, per abrigar-se a l'hivern, una jupa de barragà i una capa de «pañó» ordinari. També figuren entre les seves pertinences «3 estovallas de taula», «14 tovallons

101. *Ibidem*, I, pp. 171-200.

usats», «2 sachs de tela grossa usats», «un catre o llit, ab cortinantge de concent», «un matalàs de llana y dos de ploma», «un baül molt usat» i «una xacolatera de aram», a més dels ja esmentats «2 llibras de reso», dos «St. Christo de fusta, ab peana del mateix» i el «quadro de la Mare de Déu de Monserrat».

Jansà annexa a la seva carta una còpia dels deutes que tenia el difunt amb el seu dispeser, Francesc Gironès, per raó del «gasto de menjar, xocolate y quarto» des del 10 de febrer de 1734 fins al dia de la seva mort, el 18 d'agost. Durant tots aquests mesos, doncs, Busquets restà a Viena, a casa de Gironès, fet que, si més no, ens confirma que el viatge a Kanjiza fou anterior. D'altra banda, la citada despesa de mig florí diari —15 florins al mes— denota que l'assistència de 45 florins mensuals que Busquets havia rebut com a *dietarista* li permetia mantenir-se amb una relativa suficiència. Però la seva situació econòmica s'anà deteriorant —com hem vist— fins a extrems que, certament, el degueren preocupar, i molt.

A més del referit endeutament amb Francesc Gironès, Busquets devia a Anton Batllia 50 florins i a Salvador Payssa 38 florins. Aquest era un exiliat que s'havia encarregat el 1717 de la compra dels mobles i les provisions per a l'Hospital d'Espanyols a Viena,¹⁰² i que el 1734 —ja n'hem fet menció— havia cobrat del Real Bolsillo Secreto una suma per armar la companyia del coronel Carrasquet quan marxà a Nàpols.¹⁰³ També es detalla, a més dels indicats 800 florins deguts a Beguería, el deute de 150 florins que tenia Busquets amb Aguilar. En realitat, però, aquest deute ho era amb els seus hereus, ja que, com hem comentat, Josep Aguilar feia més de dos anys que havia mort, sent Busquets un dels seus marmessors. Podien ser aquests 150 florins part d'aquells ja esmentats que Busquets havia cobrat del Real Bolsillo Secreto per compte d'Aguilar?

Finalment, Jansà relaciona en la seva carta les despeses de l'enterrament de Busquets, on inclou altres pagaments fets, com els 2 florins a

102. CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, IV, p. 590.

103. ASN, *Consiglio di Spagna*, vol. 294.

la bugadera i els 2 florins i 16 *kreuzers* al barber pels darrers tres mesos, i els drets del perit que valorà la roba del difunt. Igualment, hi figuren petites quantitats que cobrà Gironès de tercers; entre d'altres, del metge de la cort, el barceloní Nicolau Serdaña i Mercadal, que el 1707 havia sol·licitat provisionalment ser cònsol de Nàpols.¹⁰⁴ Serdaña, que s'exilià amb la seva dona i els seus set fills, tingué un paper rellevant en la fundació, a partir de 1716, de l'Hospital d'Espanyols a Viena, i es va encarregar l'any següent de la compra de la finca on s'edificà aquest hospital, del qual va ser directiu. Serdaña, a qui el 13 de setembre de 1724 se li havia concedit «l'office di Maestro Massare della Dogana di Palermo»,¹⁰⁵ era també el metge de confiança del marquès de Rialp. En agraïment pels seus serveis, aquest li havia llegat 1.000 florins en el seu testament atorgat el 2 d'abril de 1733.¹⁰⁶ En morir, Serdaña va ser enterrat a l'església de la Mercè, annexa a l'hospital vienès que ell havia contribuït a fundar.¹⁰⁷

Del mencionat llibre de comptes que duia Busquets es desprèn que tots els seus deutors eren catalans: a més de Leopoldo Oueller, que li devia 80 florins, i de Joan Francesc Carbó, del qual n'acreditava només 5, Busquets també havia deixat diners a Pere Joan Barceló, dit *el Carrasquet*, el famós guerriller que el 1719 havia lluitat amb l'exèrcit francès contra les tropes de Felip V. Després de passar per Maó i el Priorat, ja a Àustria, Carles VI l'havia nomenat coronel. Posteriorment, s'havia establert uns anys a Hongria, i ja hem vist com el 1734 havia marxat a Nàpols per reforçar les tropes imperials. En el referit llibre de comptes consta el deute de 260 florins que Busquets acreditava de Carrasquet, que quant a 250 florins «n[he] tinch un paper firmat ...». Aquest guerriller, doncs, si més no, sabia signar, com d'altra banda es fa palès en el

104. HHSStA, *Spanisch-Österreichische Truppen 1706-1741*, Karton 74, f. 5.

105. ASN, *Consiglio di Spagna*, vol. 127, f. 146.

106. LLUCH, *L'alternativa catalana*, p. 184.

107. CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, IV, pp. 589-590; ALCOBERRO, *L'exili austriacista*, I, p. 197, i, II, p. 52; Agustí ALCOBERRO, «La desfeta de 1714: els catalans a l'exili», *Quaderns del Museu d'Història de Catalunya*, 14 (2008), p. 54.

certificat que firmà per a Sebastià Arbonés a Viena el 10 de desembre de 1721.¹⁰⁸ Potser, per tant, no era tan poc instruït com s'ha dit.¹⁰⁹

També devia diners a Busquets el capità del regiment de Santa Eulàlia Francesc Sisa i Salvador, que l'11 de setembre de 1714 ocupà el convent de Sant Pere a Barcelona.¹¹⁰ Tot i que se l'havia donat per mort a causa de les ferides rebudes en el combat consegüent,¹¹¹ Sisa s'exilià a Nàpols el 1715 —on coincidí amb Busquets—, i el 1717 arribà a Viena.¹¹²

Per la seva banda, Salvador Lleonart devia a Busquets 54 florins i 3 *kreuzers*. Lleonart, l'autor de l'altra carta conservada a l'arxiu familiar de can Mitjans, era originari d'Allella i havia estat el cap dels serveis secrets austriacistes a la Guerra de Successió. Perduts els regnes de Nàpols i Sicília, Lleonart havia aconseguit seguir cobrant una pensió de 30 florins fins al 1739, any en què moriria a Pest.¹¹³

Busquets acreditava també de Francesc Rovira de Casellas 222 florins, dels quals aquest li havia tornat 8 florins i 30 *kreuzers*. Pel que consta en la referida *Lista de dietaristes*, a l'inici, Rovira havia servit en les Reials Guàrdies Catalanes. Després de deixar-ho per un temps, s'havia incorporat com a alferes en el regiment de Brichfeus. El 1716 s'havia exiliat a Viena, on rebia una pensió assistencial, que perdé el 1719 en viatjar a Catalunya, però que recuperà l'any següent quan tornà a Viena. Rovira era dels que tenia permís per viure fora de Temesvar. Consta que l'any 1736 era a Kanjiza.¹¹⁴ Degué morir abans de 1739, perquè aquell

108. HHStA, *Spanisch-Österreichische Truppen 1706-1741*, Karton 74, f. 537.

109. CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, IV, p. 665; Josep IGLÉSIES, *El guerriller Carasclat*, Dalmau, Barcelona, 1961, p. 15.

110. Martí de RIQUER, *Quinze generacions generacions d'una família catalana*, Quaderns Crema, Barcelona, 2000, p. 580.

111. ALBERTÍ, *L'onze de setembre*, p. 421.

112. HHStA, *Collectanea 1707-1735*, Karton 22, fasz. 15, ff. 18 i 21, i Karton 21, fasz. 2, ff. 501-580; ALCOBERRO, *L'exili austriacista*, II, pp. 75 i 123; STIFFONI, «Un documento inédito», p. 34. Uns anys després, Sisa heretà una propietat a Barcelona, que el 1764 va vendre a Felip de Riquer (RIQUER, *Quinze generacions*, p. 581).

113. HKA, *Banaten Akt*, Fasz. 8, ff. 672 i 747.

114. HKA, *Banaten Akt*, Fasz. 8, ff. 105, 870 i 874.

any ja intervén la seva dona, Caterina Rovira de Caselles, en el cobrament d'un deute i, posteriorment, és ella la que figura en les llistes de pensionistes.¹¹⁵

Un altre austriacista a qui Busquets havia deixat diners —6 florins i 3 *kreuzers*— era Andreu Golbas o Gualbes, dit *Mostela*, el sobrenom o motiu del qual ja ens indica de quin personatge devia tractar-se. És dels pocs companys a qui Busquets no anteposa el respectuós «Dn.» davant el seu nom. Gualbes —que no sabia escriure—¹¹⁶ havia estat capità de l'exèrcit de l'exterior¹¹⁷ i, per tant, company seu en la Guerra de Successió. Molt probablement, es tracta de l'«Andrés Gualva» citat en la *Lista de dietaristes*, capità de fusellers en el regiment d'Ermengol Amill, la trajectòria del qual no deixa de ser prou agosarada:

Salió de Cataluña el año 1716, que llegó aquí [Viena] [...] Este sugeto es uno de los quatro fusileros que assessinaron al theniente don Joseph Carrillo [...] por febrero de 1717. Después [...] de una cuchillada que dio a un criado del Hospital de Tudescos [...] se le inflamó la erida después de días y murió, y por recurso que hizieron los administradores del Hospital al marqués Cugía se le quitó el diario, el qual se le bolbió porque amenazava de querer matar al mayordomo don Joseph Tafaller. Y ahora lo goza y está aquí.¹¹⁸

Perduts els regnes de Nàpols i Sicília, Gualbes fou dels que anaren a parar al Banat de Temesvar, on continuava cobrant una pensió.¹¹⁹

D'altra banda, Jansà indica en la seva carta que el difunt tenia un crèdit en la «lotteria de un mitg setè de una acció ab un company, qu[e] és Corbi o lo mateix Vegueria». Aquesta participació seva l'havia com-

115. HKA, *Banaten Akt*, *Fasz.* 8, ff. 35, 41 i 755.

116. HKA, *Banaten Akt*, *Fasz.* 8, f. 197.

117. CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, IV, p. 180.

118. STIFFONI, «Un documento inédito», p. 53; ALCOBERRO, *L'exili austriacista*, II, pp. 153, 296 i 308.

119. HKA, *Banaten Akt*, *Fasz.* 8, ff. 20 i 197.

prat a Felip Gallart, però la loteria en qüestió estava momentàniament suspesa, per la qual cosa «se ha previngut a Gallart perquè, venint lo cas, no entregue lo resultant a persona que no portia procura dels fills y hereus». No queda clar, doncs, qui era el company amb el qual Busquets havia de compartir el mencionat premi: podia ser el mateix Begueria, o bé Corbi, que podria tractar-se de Vicenç Corbi i Velasco, beneficiari, el 1715, d'una assistència de 200 ducats,¹²⁰ o de Vicenç Corbi i Micó, que també havia cobrat prop de 392 ducats entre el 1723 i el 1726.¹²¹ El que sí que indica clarament Jansà és el nom del tenidor d'aquest premi, Felip Gallart, personatge ben introduït en l'aparell burocràtic. Ja en plena Guerra de Successió, havia estat nomenat oficial major de la Protonotaria, secretaria de Montesa, i després, oficial del Registre del Consell Suprem de la Corona d'Aragó. A l'exili havia estat oficial del Tribunal de la Santa Creuada formada a Viena el 25 de setembre de 1725, oficial segon de la secretaria per a l'Estat de Sardenya; en perdre's aquest territori com a conseqüència del Tractat de Londres, havia esdevingut el 28 d'abril de 1724 —atesa la seva experiència «en el manexo de papeles»— oficial supernumerari de la secretaria d'Estat o del despatx universal i, posteriorment, el gener de 1731, oficial tercer de la mateixa secretaria d'Estat.¹²² Gallart estava casat amb Bàrbara Pauman, filla del coronel d'infanteria Manuel Gerardo de Pauman, amb qui havia tingut tres fills, Maria Francisca, Bàrbara i Antoni.¹²³

El resultat de tot plegat, descomptat ja el valor de la roba i pertinences del difunt —que se suposa foren venudes o que es quedà Gironès a compte del seu deute—, donava un saldo negatiu de poc més de 130 florins, que es devien, doncs, al referit Gironès. Per poder pagar els

120. HHStA, *Pensionen und Gnadensachen 1715-1730*, Karton 21, f. 482.

121. ASN, *Consiglio di Spagna, Regia Camera della Sommaria, Liquidazioni dei conti. Dipendenza della Sommaria*, sèrie II.

122. HHStA, *Personalien 1713-1734*, Karton II, ff. 1-12; CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, IV, pp. 518-519 i 643; DURAN CANYAMERAS, *Els exiliats*, p. 22; ALCOBERRO, *L'exili austriacista*, II, pp. 378-379; LEÓN, *Carlos VI*, pp. 102, 267, 272-273 i 285.

123. HHStA, *Spanisch-Österreichische Truppen 1706-1741*, Karton 74, f. 550.

deutes, calia, primerament, cobrar dels companys deutors. Les possibilitats d'aconseguir-ho eren molt minses:

Hi ha poca esperanza de cobrar-ne quasi res, dels uns per ser mal pagadors, y dels altres per la impossibilitat per causa que avuy en dia ningun español, dels que no[é]s troban en actual servey dins del regiment, no tenen ninguna assistència, com gosavan antes respecte de haver-se finidas las finetas per la pèrdua del regne y províncias.

L'anterior afirmació de Jansà ratifica, doncs, la suspensió de les pensions als exiliats a partir de 1734. Busquets es trobava també en aquesta lamentable situació, que l'impedí pagar el seu dispeser, fet que confirma, si més no, que durant els darrers mesos ja no estava en actiu dins l'exèrcit imperial. Hi havia, a més, circumstàncies de força major que impedièn cobrar alguns deutes com el de Carrasquet, detingut el 27 de maig de 1734 arran de la desfeta de Bitonto. Quan morí Busquets, feia prop d'un mes que Carrasquet estava empresonat a Cadis.¹²⁴

Jansà, continua explicant, que «ab tot se ha fet la diligència de donar un memorial a l'emperador perquè en la [...] providència per los españoles sie comprès lo diffunt per poder pagar sos deutes, que, si[é]s pot lograr, ne podem estar mol contents». Com recordava Virginia León, la presentació de memorials demanant ajuts era una pràctica habitual entre els exiliats.¹²⁵ Els marmessors de Busquets, doncs, seguiren també aquest camí per intentar cancel·lar els seus deutes. Malauradament, no hem pogut localitzar en els arxius vienesos o napolitans aquest memorial. I és que la mort de Busquets coincidí, com hem vist, amb la pèrdua de Nàpols i Sicília i, de retruc, amb la suspensió de tota mena d'ajuts als exiliats. Les seves demandes es multiplicaren davant la impotència del Consell d'Espanya que, sense mitjans econòmics, l'únic que feia era recomanar-los paciència:

124. CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, IV, p. 682.

125. VIRGINIA LEÓN SANZ, *Entre Austrias y Borbones*, Sigilo, Madrid, 1993, p. 236.

Han sido tantos y tan incesantes los recursos y los memoriales de los oficiales militares que van llegando de Nápoles, de aquellos que tenían aquí el diario y fueron a servir, y de otros muchos [...] que ha sido preziso desde los principios leerlos y poner el regular acuerdo de la paziencia por la falta de medios, pero no siendo esta respuesta satisfactoria a su ya extrema necesidad han multiplicado sus clamores y sus lamentos con nuevos memoriales (de que están llenas las bolsas de las Secretarías) estos y otros infinitos de los que la experimentan, en igual grado por faltar el Diario, el Bolsillo Secreto, las Delega[s] y todas aquellas providenz[ias] [...] porque dependiendo su cumplim[iento] de las remesas de Náp[oles] y de Milán y de las situa[s] hechas en ambos erarios, cayeron todas de golpe desde el mes de octubre passado en que los enem[igos] empezaron sus invasiones por el Milanese[ado] y succesivam[ente] en el Regno de Nápoles, de forma que [...] fue estudio peculiar del Consexo templar tantos clamores con persuasivas de sufrim[iento] y de esperanzas...¹²⁶

A més, molts d'aquests refugiats, amics i coneguts de Busquets, anaren a parar, poc temps després, al Banat de Temesvar, l'assentament creat per allunyar-los de Viena. De ben segur que si Francesc Busquets no hagués mort, també s'hauria vist afectat per aquesta mesura. Un dels que s'encarregà de traslladar els exiliats allí fou el capità Antoni Puig Sorribes, fill de Jaume Puig de Perafita —prohom que ajudà Catalunya a rebel·lar-se contra Felip V. Puig Sorribes era un antic company de Busquets en l'exèrcit de l'exterior que acabà morint a Pressburg pels voltants de l'any 1740. Pocs mesos abans s'havia casat amb Magdalena Loli, la vídua d'Antonio Loli, antic procurador fiscal de Palerm.¹²⁷

En realitat, però, cal considerar aquest assentament com un autèntic confinament dels exiliats en aquell territori del sud d'Hongria. A aquells que no hi volien anar, se'ls suspenia el pagament de les pensions, com ho acredita una «Lista di quelle persone espedita conforme appare nelle

126. HHStA, *Vorträge der Zentralbehörde*, Karton 119, f. 318.

127. HKA, *Banaten Akt*, Fasz. 8, f. 509.

Liste del Referato le quali non godono li loro apegnamenti per non avere voluto acceptarli ni meno andare in Temesvar». ¹²⁸ En aquesta mateixa línia, aquells que hi eren havien de demanar permís per absentar-s'hi, ni que fos per poc temps. Consta, per exemple, la llicència que el 29 de juny de 1738 es concedí a Magdalena Loli per poder marxar d'allí durant dos mesos, ¹²⁹ o l'existència de diverses llistes amb els noms d'exiliats que tenien permís per poder residir fora del Banat de Temesvar, com és el cas de Francesc Rovira de Caselles, amb llicència per estar-se a Kanjiza. ¹³⁰

Jansà acaba la seva carta bo i dient «que se ha fet tot lo possible per cumplir la voluntat del testador» i recomana al germà de Busquets, destinatari de la seva carta, que, si vol més informació, s'adrexi a Gironès, ja que ell marxa a Belgrad. Efectivament, el 1734, el regiment d'Alcaudete estava assentat a Belgrad. En morir el seu cap, el 1735, aquest regiment passà a denominar-se de Vázquez, per ser Juan Jacinto Vázquez, gendre de Ramon de Vilana Perlas, qui el comandà. Jansà, que acabà esdevenint coronel governador del mencionat regiment, fou home molt actiu, com ho demostra el fet que, només l'any 1737, en el Krieg-sarchiv hem trobat setze peticions seves al Hofkriegsrat i quinze notificacions que li féu aquest organisme. ¹³¹ Jansà morí a Viena el 18 de setembre de 1741 d'hematèmesi (*Blutbrechen*), a la casa de Kirchberger, a l'Alstergasse. Tenia llavors seixanta-quatre anys. ¹³² Igual que Busquets, va ser enterrat al cementiri del Montserrat a Viena. ¹³³

A partir de 1741, doncs, va ser Francesc Gironès —l'únic marmessor que quedava— qui es va encarregar, amb acreditada perseverança,

128. HKA, *Banaten Akt, Fasz.* 8, f. 97.

129. HKA, *Banaten Akt, Fasz.* 8, f. 730.

130. HKA, *Banaten Akt, Fasz.* 8, ff. 105 i 874.

131. KA, *Hof Krieg Rat, Prot. Reg.* 1737, ff. 89, 139, 177, 215, 531, 538, 555, 589, 631, 692, 973, 1.213, 1.360, 1.421, 1.495 i 1.686; i *Prot. Exp.* 1737, ff. 134, 875, 1.468, 1.487, 1.724, 1.848, 2.068, 2.136, 2.573, 2.817, 2.887, 2.909, 3.058, 3.063 i 2.683.

132. WSLA, *Totenbeschauprotokoll* corresponent a l'esmentat dia.

133. ALCOBERRO, *L'exili austriacista*, II, p. 404.

de fer les gestions per recuperar allò que es devia a Francesc Busquets. En són una prova feaent dues escriptures d'època subscrietes el 26 de maig de 1749 per Josep Dulcet, l'una, i per Antoni i Francesc Boada, Bertomeu Amat de la Font i Francesc Bosch, l'altra, de les quals en resulta que l'esmentat Gironès, «in Viena Austria residentem», havia enviat des d'allí al fill de Francesc Busquets, a Terrassa, allò que finalment esdevingué romanent positiu de l'herència, i que, reconvertit en moneda catalana, fou de 202 lliures: «Quo quidem ducentum dua libra sunt unica bona quo apparuerunt ipsius q. patris vestri». ¹³⁴

134. AcM, caixa 3.